

Bağımsız, tarafsız bir kalem;

Zekeriya SERTEL...

Elk. Elo.Müh. Ulaş Birgör
ulas.birgor@emo.org.tr

Mehmet Zekeriya, 1890 yılında Selanik'e bağlı Usturumca'da doğdu. Selanik'te Hukuk Mektebi, Fransa'da Sosyoloji okudu. *Rumeli, Tasvir-i Efkar* dergilerinde yazdı. 1. Dünya savaşı çıkınca yurda dönüş yaptıktan sonra Sabiha SERTEL ile evlendi. Birlikte çıkardıkları *Büyük Mecmua* adlı dergi, o yıllarda işgal altındaki İstanbul'da, adeta bir direniş merkeziydi. Halide Edip'in başyazarlığını yaptığı derginin İzmir'in işgaliyle ilgili bir sayısı İngiliz sansürüne takılır ve SERTEL tutuklanır. Bir süre sonra serbest kalan Zekeriya SERTEL, 1919'da Colombia Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi'ni bitirir. 1 Şubat 1924'te *'Resimli Ay'* dergisini yayımlamaya başlar. Nazım Hikmet'in dergide çalışmaya başlaması ile, her akşam şiir, edebiyat ve politika üzerine tartışmalar yapılıyor, dergide işçi hakları, köylü sorunları, sosyalizm gibi konular ele alınıyordu. Bu dergide, Nazım Hikmet'in başlattığı *'Putları Yıkıyoruz'* yazıları nedeniyle tepkilerle karşılaşılır. Dergide ayrıca Sadri Ertem, Sabahattin Ali gibi isimler de yazmaktadır. Nazım'ın Bahri Hazer, Salkım Söğüt gibi pek çok şiiri ilk defa *Resimli Ay*'da çıkar. SERTEL, 1932'de ülkenin ilk ansiklopedisi olan *"Hayat Ansiklopedisi"*ni çıkarır. Gazi Mustafa Kemal, İstanbul'daki gerici basına karşı koymak için, orada *"Cumhuriyet"* adında bir gazete çıkarılmasına karar vermiş ve Yunus Nadi'yi bu gazeteyi çıkarmakla görevlendirmiştir. Yunus

Nadi'nin milletvekili olması sebebiyle gazeteyi fiilen çıkarma görevi Zekeriya SERTEL'e verilir. 7 Mayıs 1924'te *"Cumhuriyet"* gazetesinin ilk sayısı çıkar.

M. Zekeriya SERTEL, 1936'da İstanbul'da İş Bankası tarafından çıkartılan TAN gazetesini devralarak, Ahmet Emin Yalman, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Nail Çakırhan, Behice Boran, Adnan Cemgil, Mehmet Ali Aybar gibi isimlerle birlikte yeni biçiminde yayınlamaya başlar. *"TAN Gazetesi"*, II. Dünya Savaşı sırasında faşizm karşıtı, Hitler'in "yeni nizam davasını" şiddetle eleştiren, Türkiye'nin Nazi Almanyası'ndan yana savaşa girmesini önlemek için mücadele eden, anti-faşist, CHP'li tek parti iktidarına muhalif olan beklide tek etkili gazete haline gelir. Bu yayın politikası sonucu anti-komünist bir propaganda ve karanlık bir provokasyon ile gazete, 4 Aralık 1945'de, binlerce gösterici ile gerçekleştirilen toplu bir linç ve yağma hareketiyle daha sonra tarihe *"Tan Matbaası Baskını"* olarak geçecek olan olayla karşı karşıya kalır. Tüm dokümanlar, matbaa malzemeleri, arşivler dağıtılır, gazete yakılır. Yayınladığı yazılarından dolayı da birkaç kez tutuklanan SERTEL, tek parti yönetiminin baskılarının artması üzerine Sabiha Hanım ile birlikte 1950'de ülkeyi terk etmek zorunda kalır. Sabiha Hanım'ın ölümü üzerine Paris'te yaşamını sürdürmüştür. Mart

1977'de İstanbul'a dönen SERTEL, 'Cumhuriyet' ve 'Vatan' gazetelerinde yazılar yazar. M. Zekeriya SERTEL bir Mart ayında, 1980 yılında aramızdan ayrılmıştır. Diğer yapıtları; Mavi Gözlü Dev 1968, Hatırladıklarım 1968, Nazım Hikmet'in Son Yılları 1978, Olduğu Gibi-Rus Biçimi Sosyalizm İletişim Yayınevi/ Anı Dizisi

"Tan Gazetesi Baskını" nın üzerinden altmış dört yıl geçmesine rağmen, ülkemizde hala gazeteler kapatılıyor, gazeteciler katlediliyor, toplumun iletişim kanalları kısıtlanıyor, medya tekelleşmesi ve "taraf medya" kavramları oluşturuluyor... "Anılarda Kalanlar" köşemizde bu ay konuk ettiğimiz değerli gazeteci Zekeriya SERTEL'i ve onun şahsında, Türkiye'nin bağımsız, özgür, tarafsız bir "Basın" a kavuşması için verilen mücadelede yitirdiğimiz tüm basın emekçilerini, 226'ncı sayısını yayımladığımız EMO İzmir Şubesi Bülteninde bir kez daha saygıyla anıyoruz.

Kaynakça;

"Babam Zekeriya SERTEL, Susmayan Adam" Yıldız SERTEL Cumhuriyet Yayınları

www.sertelvakfi.org

www.tgc.org.tr